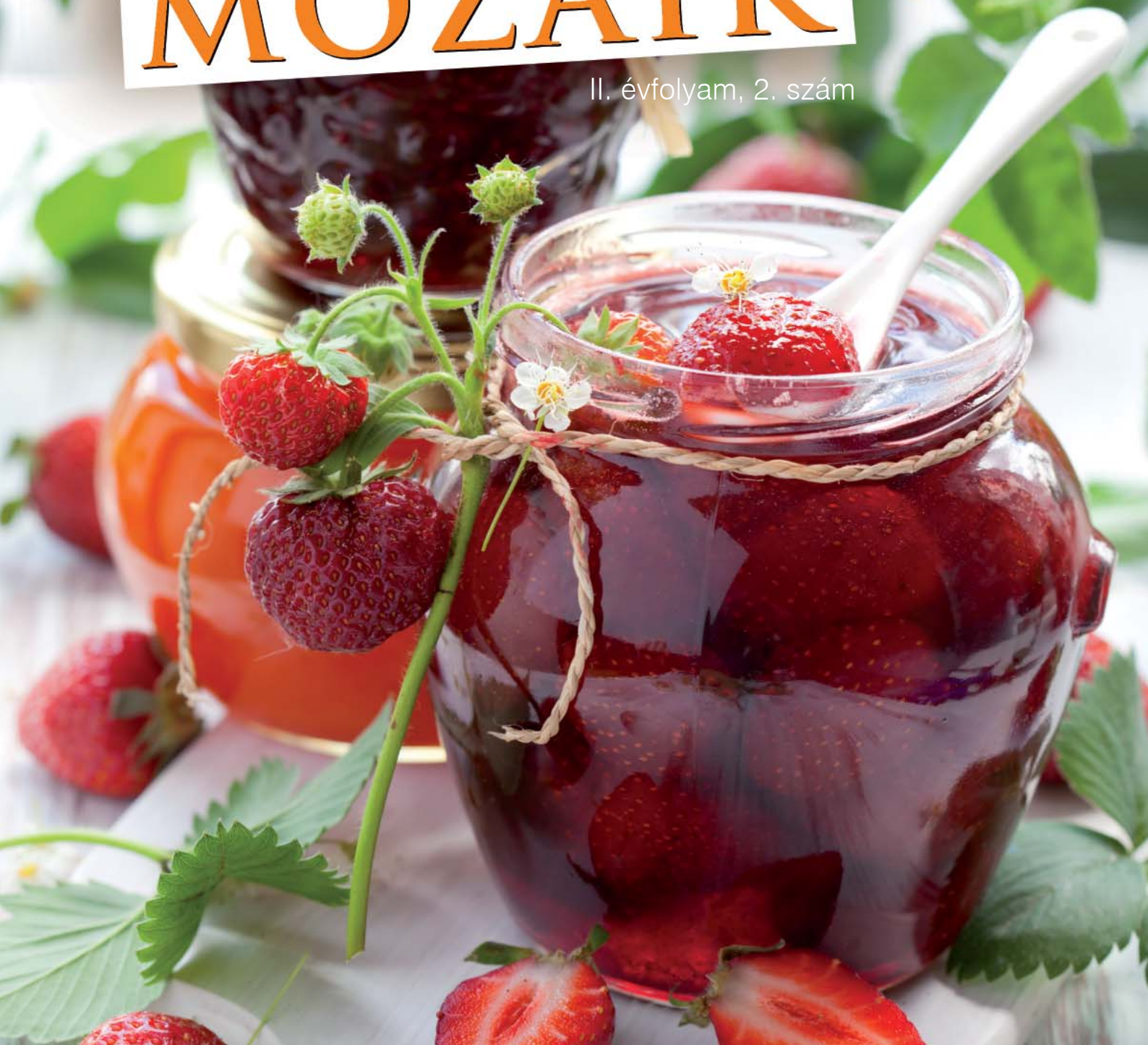

MAGYAR VIDÉKI MOZAIK

II. évfolyam, 2. szám

SZERKESZTŐI levél az olvasókhoz

„Nem olyan izgalmas az élet, ha nincs feladata” – mondta Mária Sándor. Ha ez igaz, Intézetünk élete tele van izgalommal, hiszen egyre több fontos, felelősségteljes feladat hárul ránk, amelyeket hatékonyan és minél nagyobb szakmaisággal próbálunk ellátni. A VM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet nagykorú lett, betöltve 18. életévét új feladatokkal kibővülve nevet váltott. Immáron a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet látja el a tárca szaklapkiadását, de új, Tervezési és Monitoring Osztályunk oroszánrészt vállal a 2014-20-as vidékfejlesztési időszak megtervezésében.

Itt nem is hagynám abba! A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat kiírta az első projektötlet felhívásait, amellyel a Hálózat céljait, így a magyar vidék tájainak fenntartható fejlődését, valamint a vidéki települések népességmegtartó képességének javítását szeretné elérni.

Ezekről a témákról – ugyanúgy, mint az eddigi támogatásokból megvalósult programokról is – beszámolunk jelen számunkban.

A második évfolyam második számában több példát is felsorolunk, hogy hogyan lehet előrevinni a vidék ügyét. Bemutatunk két jól működő Integrált Közösségi és Szolgáltató Teret, amelyek közül az egyikben példásan működő intézményüket újjították meg a helyiek a pályázat nyújtotta segítséggel, a másikban a munkanélküliséget próbálják megszüntetni különböző kezdeményezésekkel.

Előző számunkban már beszámoltunk kilenc tavalyi, az Irányító Hatóság által kezdeményezett, az MNVH által finanszírozott kiemelt projektről, ezt a sorozatunkat is kiegészítjük a maradék tizenkét projekttel. Emellett ígérjük, hogy az ideiekről is folyamatosan beszámolunk.

Bemutatkozunk lapunkban az MNVH márciusban kinevezett és áprilisban beiktatott új elnökségi tagja, Marticsék József, környezetgazdálkodási agrármérnök, aki Bakonybélben, a bencések híres monostorának szomszédságában építi ki legeltetéses állattenyésztésre alapuló gazdaságát.

Az MNVH III. szakosztálya a Veszprém megyei Halimbán járt, ahol a népi gyógyításról, gyógynövényekről és azok használatának szabályozásáról tanácskoztak.

Remélem, ezzel a kis írással is felkeltettem az érdeklődést, és élvezettel kezdenek a lap további olvasgatásához. Én jó olvasást, jó időtöltést kívánok!

Bősze Balázs

AKTUÁLIS 3

FŐIGAZGATÓI köszöntő

MÉRFÖLDKŐ – Új feladatokkal kibővülve új néven működik tovább Intézetünk

A VIDÉK felemelkedését szolgálják az idei projektötlet felhívások

BEMUTATKOZIK az MNVH Elnökségének márciusban kinevezett új tagja

PARTNERSÉG – külföldi tapasztalatszerzés a vidéki fiatalok boldogulásáért

TÁRGYALÓ 10

A KÖZÖSSÉG fenntartását is segíti szellemi kulturális örökségünk

MADÁRVÁRTA és természetvédelmi bemutatóhely az Ócsai Öregturjánon

JÓ GYAKORLATOK 14

KIEMELT projektek indultak a magyar vidék felemelkedéséért (2.)

ÖSSZEFOGJÁK a helyi közösséget az IKSZT-k szolgáltatásai

CSALÁDOK számai tanulnak meg két kezük munkájával élelemhez jutni

KITEKINTŐ 19

KERÉKPÁROS országjárás a vidék értékeinek felfedezéséért – zöldutas majális

VISSZATEKINTŐ 20

ELŐKÉSZÍTŐ lépések a 2014-2020-as vidékfejlesztési program sikeréért

TERÜLET – és vidékfejlesztési „csúcs” a Bács-Kiskun megyei Lajosmizsén

ÚJ ERŐT adhat a halimbai fórum a hazai gyógynövénykultúrának

II. évfolyam, 2. szám, 2012. június 11.

Kiadja: Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet

Felelős kiadó: Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid főigazgató

Szerkesztő: Bősze Balázs

Elérhetőség: 1223 Budapest, Park u. 2.

Telefon: 06 1 362 8100, fax: 06 1 362 8104

Web: www.mnvh.eu, e-mail: info@mnvh.eu

Nyomda: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.,

2900 Komárom, Igmándi u. 1.

Megjelenik 5000 példányban.

Fotók: Bősze Balázs, Csutak Máté, Dippold Pál, Tar Gyula
Minden jog fenntartva. Az oldalainkon közölt tartalom újraközlése és sokszorosítása csak tartalmi és formai módosítás nélkül engedélyezett.

ISSN 2062-638X

Kedves Olvasó!

Ismét eltelt egy időszak, amely ugyan rövid volt, ugyanakkor számos fontos esemény történt ezalatt. A legfontosabb, hogy intézetünk nevében és feladataiban is megújult. A továbbiakban az eddigi VM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsai Intézet helyett Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézetként (NAKVI) folytatjuk munkánkat. Az a folyamat, amelyet 2011 második félévében kezdtünk el, mostanra ért be. Az új feladatok közül talán a

legjelentősebb – a vidékfejlesztési miniszter döntése alapján – a következő, 2014-2020-as vidékfejlesztési program tervezésében vállalt aktív szerep. Ennek részeként intézetünk látja el a projektek koordinációját, illetve összefogja a tervezési munkálatokat, ami nagyon nagy felelősséget jelent számunkra. A tervezés összefogásában jelentős szerepet kap a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) is, ahol a vidék szereplői, a maguk véleményét megformálni kívánó, elsősorban civil csoportok tudják majd gondolataikat közvetíteni. Az MNVH munkájának részeként megindultak azok a programok, amelyek a vidéki szervezetek munkáját – megítélésünk szerint – nagyon fontos forrásokkal segítik. Elsőként májusban lehetett projektötleteket

benyújtani rendezvények szervezésére, míg júniusban ez a kör kibővül az ismeretátadással, konferenciák szervezésével, illetve az egyes fontos, a vidéket érintő kérdésekről szóló tanulmányok készítésével. Reményeink szerint ezek a források nagymértékben hozzá tudnak majd járulni a vidéki területeken élő emberek közösségformáló erejéhez.

Folyamatosan jelentetjük meg azokat a kiadványokat, amelyeket intézetünk ez év elejétől kezel. Megalakultak a szerkesztőbizottságok, és a megújult testületek nagy ambícióval vetették bele magukat a munkába. Nagy örömünkre szolgál, hogy szintén megjelent A falu című folyóirat első, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat kezelésében kiadott száma is, amelynek cikkei a fent említett 2014-2020-as időszak tervezéséhez kapcsolódnak. Szándékunk, hogy ezen szakmai kiadványok segítséget nyújtsanak elsősorban a vidéken élő szakemberek számára, de emellett az is célunk, hogy kézzel fogható eredmények szülessenek a tudományos megközelítéssel.

Szintén a nyár folyamán várható annak a programnak az elindulása, amely elő tudja segíteni, hogy a gazdák információs technológiai fejlesztéseket hajthassanak végre. Ezt azzal éri el az intézet, hogy olyan tartalomszolgáltatást nyújt számukra, amely közvetlenül és gyorsan segíti a mindennapi munkájukat. Ehhez a jelenleg érvényes vidékfejlesztési program megjelenő támogatásai számítógépeket is biztosítani fognak, így segítve a vidéken élők gyors információhoz jutását.

Idén nyáron a Tanyafejlesztési Program is folytatódik, amely újabb lehetőségeket nyújt a szórványtelepüléseken élők életminőségének javítására. Ebben intézetünk – a tavalyi évhez hasonlóan – pontos, hatékony és ügyfélbarát módon kíván eljárni.

A nyár eljövételét az alábbi népköltéssel szeretném üdvözölni:

*„Aranylik a napsugár,
piroslik a rózsa már,
a pipacs is, mint a láng.
A nyár jött el mihozzánk.”*

*Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid
NAKVI főigazgató,
MNVH főtitkár*

MÉRFÖLDKŐ – Új feladatokkal kibővülve új néven működik tovább intézetünk

Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet néven folytatja munkáját a VM VKSZI. Januártól Intézetünk kezeli a tárca szaklapkiadását, de külön szervezeti egységünk foglalkozik a következő európai uniós költségvetési időszak vidékfejlesztési programjának előkészítésével is.

Nagykorúak lettünk!

Intézetünket 18 éve, 1994-ben alapították Agrárszakoktatási Intézet néven több elődszervezet összevonásával. Ekkor még a szakképzéssel összefüggő feladatok tartoztak hozzánk. 2002-ben a termelési szaktanácsadással bővült az intézmény feladatköre, amelyet FVM Képzési és Szaktanácsadási Intézetté neveztek át, és egyúttal Országos Szaktanácsadási Központtá is vált. Az első, teljes ciklusú, uniós vidékfejlesztési program felelős háttérintézményeként 2007-ben tevékenysége kiegészült a vidékfejlesztéssel, így lett VKSZI. Most a „nemzeti” szó nem csak valamiféle divatból került be a névbe, hanem az intézet küldetését és feladatainak átfogóságát is tükrözi, amely az egész nemzet számára hasznos lehet.

18 év tapasztalata és feladatai

A NAKVI a középfokú oktatás minden, a Vidékfejlesztési Minisztérium törvényben meghatározott illetékességi területén közreműködik, mint központi, fejlesztő, szakmai és szolgáltató intézet, valamint Országos Szakmai Vizsgaszerző Központ. Képzési Igazgatóságunk támogatja a tárca illetékes szakfőosztályainak adminisztratív és szakmai munkáját. Feladata többek között az alsó- és középfokú szakmai képzés, továbbképzés alapidokumentumainak elkészítése, előkészítése megjelentetésre. Az Intézet új tankönyvek, szakmai oktató filmek elkészítésében és kiadásában

NAKVI Nemzeti Agrárszaktanácsadási,
Képzési és Vidékfejlesztési Intézet

is közreműködik, az ágazati iskolákat tananyagokkal, módszertani és egyéb kiadványokkal, ismerethordozókkal látja el. Országos

szaktanári továbbképzéseket szervez, szakmai vizsgaelnököket, szakértőket készít fel, valamint előbbieik kiválasztásában is részt vesz.

A szaktanácsadás már közel tíz éve működik Intézetünk égisze alatt. A most átforgalmazódó termelői szaktanácsadás is fontos feladatot jelent. Az Intézet Országos Szaktanácsadási Központként segíti a vidékfejlesztési tárcát ezen a téren, képzéseket tart a szaktanácsadóknak, valamint vezeti jegyzéküket. Kormányzati cél, hogy a szaktanácsadás rendszere minél inkább hatékonyá és hozzáférhetővé váljon.

Az Intézet működtet és irányít több szervezetet és programirodát is, így a vidékfejlesztés érintettjeit összefogó Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Állandó Titkárságát, amely ellátja az MNVH és szakosztályai adminisztrációs feladatait, biztosítja a hálózat összehangolt szervezeti működését, valamint tájékoztató és koordinációs feladatokat lát el. De hozzánk tartozik a – különösen a roma integrációt elősegítő – Esélyegyenlőségi, a Magyar Falusi Turizmus, a Magyar Tanyákért, illetve IKSZT Programiroda is. Utóbbi a kistelepülések lakóinak számos, részben testre szabható szolgáltatást nyújtó Integrált Közösségi és Szolgáltató Terek létrehozásában, szakmai támogatásában, ellenőrzésében működik köz-

re. A NAKVI a helyi közösségek önszerveződését és fejlesztését támogató LEADER program részeként létrehozott területfejlesztő társulások, a „Helyi Akciócsoportok” munkájához is szakmai és információs háttérrel szolgált.

„Hatékonyság, Innováció, Szakmaiság – HISZ-ünk benne!”

A szerteágazó tevékenységünk, a folyamatos feladatbővítés mind azt mutatja, hogy a szaktárca feltétlenül számít Intézetünkre. A NAKVI felel többek között az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló Nemzeti Vidékfejlesztési Program (NVP) végrehajtásáért, intézkedéseivel szak-

mai, módszertani és tájékoztatási háttérrel nyújt. De a kizárólag nemzeti finanszírozású Tanyaprogramot is intézetünk kezelte, s kezeli idén is kibővített forrással.

Intézetünk az elmúlt időszakban fokozott figyelmet fordít a hatékonyabb együttműködés érdekében szakmai partnereire. Ezért a közelmúltban már több együttműködési megállapodást kötött számos felsőoktatási intézménnyel, kutatóintézetrel és más szakmai szervezetekkel.

A Kaposvári Egyetemmel februárban, a Gödöllői Egyetemmel március végén, a Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centrumával áprilisban fűzte szorosabbra kapcsolatát az Intézet, hogy elősegítsék a korábban megfogalmazott stratégiai céljaik megvalósulását. Az együttműködés minden esetben kiterjed a kutatás, a fejlesztés és az innováció területére is. Mivel az intézet nem végez külön kutatásokat, ezért ebben támogatja az egyetemeket, valamint az eredményeket együtt építik bele a fejlesztésekbe. A 2014-2020-as tervezési időszak első nagy kulcsszava az innováció, így ezen a területen mindenkinek jövendelő az együttműködés.

Ezzel kapcsolatban egy nagyon fontos és előremutató feladat is a NAKVI feladatai közé került: a Tervezési és Monitoring Osztály a 2014-2020-as vidékfejlesztési programot a jelenlegi nyomon követésével, a vidékfejlesztési folyamatok elemzésével, kiértékelésével alapozza meg, de más, közép- és hosszú távú stratégiai tervezési dokumentumok, programok kidolgozásában és véleményezésében is részt vesz.

A NAKVI koordinálja az idei évtől a minisztérium tudományos szakfolyóiratainak kiadását, és elvégzi az ezzel kapcsolatos operatív és adminisztratív feladatokat. Tíz tudományos szaklapot és egy magazint gondoz az intézet, így a Magyar Állatorvosok Lapja és a Növénytermelés című folyóirat is a mi kezelésünkben jelenik meg.

Család- és környezetbarát munkahely

Támogatva a családokat az otthoni munkavégzést is lehetővé tette az intézet, valamint folyamatos családi programokkal próbálja erősíteni a közösséget.

A vezetés fontosnak érzi a környezettudatos működést, amelyben partner a munkaközösség is, hiszen szép számmal csatlakoztak kollégák az Intézet tavaszi nagytakarításához. Egy ilyen profilú intézetnek, amely Budapest szélén található, azt hiszem, figyelnie kell környezetére és rendben kell tartania háza táját. A kollégák rendbe szedték az Intézet környékét, és több konténernyi zöld hulladékot szedtek össze.

Kerékpáros öltözöt alakítottak ki az Intézetben, hogy a munkatársak – akik a biciklis közlekedéssel is védenék a természetet és tesznek egészségükért – komfortérzetét javítsák. A környezetvédelem és az újrahasznosítás elősegítésére a jövőben próba jelleggel, remélhetőleg hosszú távra bevezetjük a szelektív hulladékgyűjtést is a NAKVI-ban.

Bősze Balázs

felemelkedését szolgálják az idej projektötlet felhívások

Április 26–27-i kétnapos ülésén a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) Elnöksége jóváhagyta az idej vidékfejlesztési projektötletek kiválasztásáról szóló eljárásrendjét. Az előzetes nyilvántartásba vett szervezetek idén összesen öt témában nyújthatnak be projektötleteket, amelyből négy június folyamán is nyitva lesz.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnöksége a – március végén az Irányító Hatóság által aláírt – Cselekvési Tervében megfogalmazott céljainak egy részét előzetesen nyilvántartásba vett vidékfejlesztő szervezetek aktív közreműködésével kívánja megvalósítani. Ehhez az év során folyamatosan ún. vidékfejlesztési projektötlet felhívásokat tesz közzé, amelyeknek a támogatásával megvalósuló programok segítik a magyar vidék tájainak fenntartható fejlődését, a vidékgazdaság sokoldalúvá válását, a falusi népi építészeti és kulturális értékek megővését, a vidéki közösségeket, különösen a vidéki települések népességmegtartó képességének javítását. A projektötletek megvalósításához az MNVH a Cselekvési Tervben rögzítetten összesen 765 millió forintot különített el. Az Elnökség az alábbi – a vidékfejlesztéshez szorosan kapcsolódó – projektötlet témákat, illetve kezdeményezéseket tartja fontosnak, s megfelelő értékelés után az ezekhez benyújtottakat fogja az Irányító Hatóság felé támogatásra javasolni:

- A vidék társadalmi és gazdasági felemelkedését elősegítő országos, térségi és helyi fórumok eszmecserék, különböző vidéki közösségépítő, kulturális, szakmai tudományos események szervezését, ahol az események célja a szakmai ismeretátadáson túl vidékfejlesztő „műhelyek” megteremtése, különös tekintettel a vidéki közösségek, a városok és vidékeik közötti kapcsolatok építését és erősítését szolgáló kezdeményezésekre.
- A vidékfejlesztés különböző témaköreikhez kapcsolódó szervezett

ismeretátadást, amelynek célja, hogy az elméleti és gyakorlati tudás átadása révén, a vidéken élők és közösségeik képessé váljanak lakosságuk megtartására, a népesség gazdasági aktivitásának növelésére, életkörülményeik javítására, az egyének és a közösségek önellátó- és versenyképességének erősítésére.

– A sokszínű vidék problémáinak feltárását szolgáló vidékkutatások támogatását, amelyek révén különböző új módszertani és gyakorlati ismereteket tartalmazó tanulmányok születhetnek, olyanok, amelyeket részben a helyi közösségek és/vagy vidékfejlesztési szervezetek igényei határoznak meg, s amelyeknek végső

célja a lokális vidék tudás gyarapítása mellett a helyi közösségek, a helyi természeti, gazdasági, és humán erőforrások fenntartható hasznosításának biztosítása, a vidéktervezés és programozás tudományos megalapozása.

– Vidékfejlesztési szakmai kiadványok szerkesztésére, sokszorosítására és terjesztésére vonatkozó projektek támogatását. Június során mind a négy témakör nyitva áll a pályázni kívánó szervezetek előtt. Közülük az első, azaz az események szervezésére irányuló projektötlet felhívás a 2012–13-as költségvetési időszakban összesen 9 alkalommal írják ki (pontosabban a júniusi, aktív hónapon kívül már csak 7 alkalommal,) ugyanis az első erre vonatkozó kiírás május végén már lezárult). Ennek a projektötletnek illeszkednie kell az MNVH Cselekvési Tervében megfogalmazott célokhoz. Ez alapján vonatkozhat olyan szakmai műhelyek,

konferenciák szervezésére és megrendezésére, ahol módszer-tanilag koordinált szakmai munka, tudásátadás folyik, továbbá vidéki szereplők részére szervezett információs és tájékoztató fórumokra, vagy pedig helyi közösségek bevonásával megvalósuló eseményekre, a vidéki közösségek erősítését szolgáló kezdeményezésekre. A projektötlet felhívás összesített költségkerete 240 millió forint. Ebből 40 millió forintot különítettek el az első alkalomra, a fennmaradó 8 alkalommal maximálisan 25-25 millió forint osztható szét.

A többi három témakörben a 2013-as év végéig a most aktív júniusival együtt hat-hat alkalommal lesz kiírás. A jóváhagyott terveknek megfelelően idén júniusban, szeptemberben és decemberben, jövőre pedig márciusban, júniusban és szeptemberben lehet projektötleteket benyújtani a vidékfejlesztési ismeretátadás szervezésére, a módszertani és gyakorlati tanulmányok készítésére és kutatásokra, valamint szakmai kiadványok szerkesztésére, sokszorosítására és terjesztésére. Az összesített költségkeret valamennyi projektötlet témakör esetében 175 millió forint, amelyből az első 5 alkalommal (beleértve a most nyitva álló

tani. A 2012–13-as időszakban még további 6 alkalommal lesz élő felhívás LEADER HACS-ok nemzetközi együttműködését elősegítő vagy előkészítő látogatásra vonatkozó projektötletek benyújtására: idén augusztusban, októberben és decemberben, illetőleg 2013-ban februárban, áprilisban és júniusban.

Projektötletet, függetlenül, hogy melyik felhívásra vonatkozik, kizárólag az előzetes nyilvántartásba vételi eljárás során megfelelt, azaz ténylegesen nyilvántartásba vett, tevékenységükben a vidékfejlesztéshez kötődő vagy azt felvállaló, adószámmal rendelkező magyarországi szervezet nyújthat be. Az MNVH oldalán (www.mnvh.eu) a projektötlet felhívások föl alatt található a felhívás előzetes nyilvántartásba vételre menüpont, ahol az eljárás elindítható. Az előzetes nyilvántartásba vételi eljárási kérelmeket az MNVH Állandó Titkársága (ÁT) bírálja el, döntési javaslatokat pedig az MNVH Elnöksége hagyja jóvá. Nagyon fontos, hogy a jövőbeni potenciális partnerek a tényleges nyilvántartásba vételt ne keverjék össze az MNVH honlapjára történő regisztrációval. Utóbbi mindössze azt a célt szolgálja, hogy a regisztrált személy vagy szervezet által a regisztrációs kitöltési eljárás során megjelölt, az érdeklődési köré-

júniusi időszakot) 25-25 millió, utolsó alkalommal pedig 50 millió forintnyi összeg pályázható összesen.

Május hónapban egy további témakörben is várt projektötleteket az MNVH. Ez a felhívás a LEADER Helyi Akciócsoportok nemzetközi együttműködését elősegítő vagy előkészítő látogatás támogatására vonatkozott. Ez a kiírás nem újdonság, ebben a témakörben a májusi aktív időszakon kívül már két alkalommal, tavaly novemberben, illetve idén januárban adhattak be projektötletet a potenciális partnerek. Az igény és a sikeresség alapján ezt a felhívást 2012-ben is kiírta az MNVH. E szerint a vidéki szereplők együttes szerepvállalásának előmozdítására, tapasztalatcserék támogatására, a jó gyakorlatok honosítására, a vidéken élők életminőségének javítására irányuló látogatás támogatható. Ennek nemzetközi együttműködés során megvalósuló projektek kezdeményezését és megvalósítását kell előkészítenie. A projektötlet felhívás célja a LEADER HACS szervezetek ösztönzése és támogatása abban, hogy együttes fellépést vállaljanak más országokban működő LEADER Helyi Akciócsoportokkal, vagy egy unión kívüli ország esetében LEADER-hez hasonló elvek mentén működő szervezetekkel. Az előkészítő látogatások lehetőséget nyújtanak a lehetséges partnereknek arra, hogy találkozzanak, és meghatározzák egy jövőbeli együttműködés céljait és módszertanát, a partnerek szerepét, felelősségi körét és feladatát. Májusban e témakörben összesen 27 millió forint projektötlet támogatást lehetett szétosz-

nek megfelelő, a Nemzeti Vidékfejlesztési Program tengelyeihez tartozó hírekről, eseményekről folyamatosan tájékoztatást kapjon. Az MNVH nyilvántartásba vételi eljárása kicsit bonyolultabb a honlapi regisztrációnál. Az erre való felhívás és a kitöltendő dokumentumok szintén a hálózati honlapon található meg, azonban ez csupán minden hónap első, teljes – nem csonka – hetében (hétfőtől hétfőig) érhető el. Ezt követően inaktív. A dokumentumok kitöltése után, a véglegesítést követően egy munkanap áll rendelkezésre a kérelmező szervezetnek, hogy a kérelmet és a három mellékletet (alírási címpéldány, hiteles hatósági cégbejegyzés vagy másolata, illetve bankszámlaszámot igazoló okirat) postai úton eljuttassa az MNVH ÁT címére, valamint befizesse a 3000 forint értékű rendszerhasználati díjat. Ezt követően kerül sor az ÁT javaslatára, amelyet a soron következő elnökségi ülésen hagynak jóvá vagy utasítanak el. A jóváhagyott kérelem után a szervezet – a kiírásnak megfelelően – projektötleteket nyújthat be az MNVH felé.

A ténylegesen jóváhagyott szervezeteknek olyan vidékfejlesztési projektötlet benyújtására van lehetőségük, amely a benyújtásra nyitva álló határidő utolsó napját követő harmadik hónaptól válik érvényesülésképesnek. A pályázat benyújtásának végső határidejét követő egy hónapon belül az MNVH meghozza a döntést, erről – annak eredményétől függetlenül – öt napon belül írásban tájékoztatja a pályázó szervezetet.

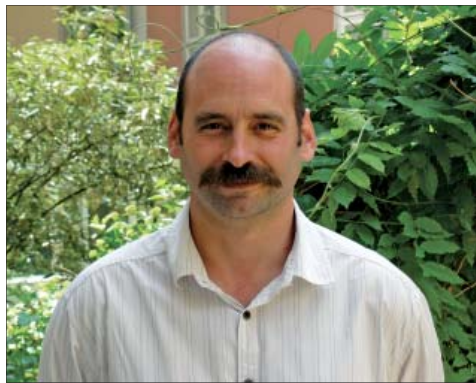
Csuták Máté

az MNVH Elnökségének márciusban kinevezett új tagja

Április 26-án Karcagon, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat kétnapos ülésén iktatták be Marticsek Józsefet, az Elnökség új tagját, aki másodmagával vezeti az MNVH II., agrár-környezetgazdálkodással foglalkozó szakosztályát. A szakember egy legeltetési állattenyésztésre alapuló gazdaságot épít ki a Bakony szívében.

Bár tősgyökeres fővárosi származású, kora gyerekkora óta erősen kötődik a vidékhez és a gazdálkodáshoz Marticsek József, az MNVH elnökségének 2012 márciusában, Francia Rita helyére megválasztott új tagja. A nagyszülők kiskun-sági tanyáján töltött hosszú nyaralások feledhetetlen emlékei alapvetően meghatározzák életrajzát, így szinte természetesen, hogy az érettségét követően Gödöllőre, a Szent István Egyetemre felvételizik, amelynek Környezet- és Tájgazdálkodási Intézetében 2000-ben környezetgazdálkodási agrármérnökként végzett. Ezt követően különféle munkahelyeken szerez egyre nagyobb tapasztalatokat a tájhasznosításról, amelybe szinte valamennyi szereplő oldaláról (a gazdák, a döntéshozók, a jogalkotók, a támogatástervezők és a civil szervezetek szemszögéből) közvetlen betekintést nyer. A civil oldalt az Ökotárs Alapítványnál eltöltött évek alatt ismeri meg, ahol a vidékfejlesztési pályázatok programfelelőse. Ezt követően a szaktárca agrár-környezetgazdálkodási tervezőjeként a döntéshozó, az irányító hatóság oldaláról szerez tapasztalatokat, hogy később a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület pályázatfelelőseként és projektmenedzsereként egy LIFE pályázatból finanszírozott természetkímélő gyepgazdálkodási programot vezessen.

A szíve azonban mindig az önálló gazdálkodás, ezen belül is az állattenyésztés (legeltetés) felé húzza, és immáron a Bivalytenyésztők Országos Egyesülete ügyvezető titkáráként elérkezettnek látja az időt, hogy megvalósítsa saját, önálló, családi gazdaságmodelljét. Így talál rá a Bakony szívében, a Kőrös-hegy és a Nagy-

somhegy között, egy völgyben fekvő kis falura, Bakonybélre, amibe első látásra beleszeret. A gazdaság elindításához a fiatal mezőgazdasági termelők támogatását veszi igénybe. Ezen a helyen alakít ki jelenleg egy 100 hektáros családi gazdaságot, ahol fenntartható alapú legeltetési állattenyésztés alapjait építi ki. Az elkövetkező öt-tíz évben olyan gazdaságot tervez kialakítani, ami mellett, hogy biztos anyagi megélhetést nyújt családjának, munkahelyet teremt, turisztikai potenciált is képez, amelynek egyik hozadéka például a helyi termékek érté-

kesítése. Fontos számára az ismeretátadás, a tudatformálás, ennek érdekében erdei iskolákat fogad, de más, a hagyományokra épülő, de korszerű, fenntarthatósági elveket figyelembe vevő gazdálkodás iránt érdeklődő csoportoknak is szervez programokat. MNVH elnökségi tagként illetve a II. szakosztály társelnökéül elsősorban a 2-es tengely vonatkozásában sokirányú tapasztalataira támaszkodva olyan tervezési segítséget kíván nyújtani a gazdálkodók felé, amely közvetlen rálátást biztosít a tájhasznosítás témakörében. Számára a fenntarthatóság nem csak divatos, az EU pályázatokban jól csengő fogalom, azt mind elnökségi tagként, mind gyakorló gazdaként valódi tartalommal kívánja megtölteni. Úgy véli, az uniós támogatások számos lehetőséget kínálnak a gazdálkodóknak, hogy aktívan részt vállaljanak a természetvédelemben, és a közös európai agrárpolitika egyre inkább abba az irányba mutat, hogy a gazdálkodók integrálni fogják a vállalkozásukba a környezet- és természetvédelmi szempontokat.

Csuták Máté

PARTNERSÉG – külföldi tapasztalatszerzés a vidéki fiatalok boldogulásáért

Együttműködésben valósítja meg az MNVH és az AGRYA a Youth in the Countryside – Fiatalok Vidéken Programsorozatát, amelynek részeként magyar fiatalok kilenc bel- és külföldi tréningen, képzésen vehetnek részt, csereprogramokon keresztül szerezhetnek tapasztalatokat, ismerhetnek meg külföldi jó gyakorlatokat.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) és a Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetsége (AGRYA) együttműködésében megvalósuló Youth in the Countryside Program egy összetett szemléletformáló és vezetőképző kezdeményezés, amelynek 2012-ben Magyarország, Bulgária, Románia, Szlovénia, Csehország és Szlovákia ad helyszínt. A résztvevők olyan magasabban képzett, nyelvet beszélő fiatalok, akik vidéken élnek, de nem feltétlenül gazdálkodnak, és mindenképpen vidéken képzelik el jövőbeni boldogulásukat. Ezen elhatározásuk megerősítésére szolgál a program. Emellett a fiatalok felkészülhetnek arra, hogy a helyi közösségek aktív tagjaként tegyenek a település fejlődéséért, felelősen közelítsenek a helyi ügyekhez.

A „kiválasztottak” a nemzetközi rendezvénysorozat első állomásként március 21-24. között hazánkba látogattak. A magyarországi program a Szlovákiából, Szlovéniából, Romániából, Cseh-, Észt-, Finn- és Lengyelországból érkező vendégeknek szervezetfejlesztési képzésen adott lehetőséget arra, hogy megismerkedjenek más országok jól működő, átadható gyakorlataival. Az MNVH és az AGRYA közös programsorozata alatt szemléletformáló és vezetői tréningen is részt vettek a nemzetközi érdeklődők. A négynapos sorozat részeként rendezték meg március 23-án, Szegeden a „Közös Agrárpolitika 2013 után – fiatal gazdák a közép-európai régióban” nevű konferenciát is, ahol a fiatal gazdálkodók az Európai Unió agrárpolitikájának jövőjéről tanácskozhattak. Az utolsó nap délelőttjén két farmot látogattak meg a résztvevők, amelynek részeként egy sárgarépat, burgonyát, sütőtököt és őszibarackot termesztő fiatal gazdálkodóhoz és egy saláta termesztésével foglalkozó gazdához is betekintést nyerhettek a jelenlévők. A csapat elzárva Bajára, egy gépipari cég kiállítására utazott, ahol egy alapvetően a mezőgazdaság, építőipar és az anyagmozgatás gépesítésére összpontosító szakmai rendezvényen vehettek részt.

A rendezvénysorozat következő állomásának helyszíne Bulgária volt, ahol május 18-19. között szervezetfejlesztési tréning keretein belül ismerhették meg a fiatalok az európai jó gyakorlatok felhasználását a bolgár szervezet működése során. Ennek részeként a bolgár vidékfejlesztési minisztériumban a fiatal gazda támogatók kifizetésével, annak rendszerével, az elvárásokkal és kötelezettségekkel ismerkedtek meg. A kifizető ügynökség szintén a fiatal gazda támogatások kapcsán számolt be a kifizetések átfutási idejéről és a lehívások menetéről. Gazdálátogatások során egy humusz előállítására, valamint horgászati célra szaporított gilisztafarmot és egy csirkefarmot is megtekinthették a fiatalok.

A megkezdett hálózatépítési munka tovább folytatódik, ehhez kapcsolódóan a következő konkrét program június 24-27. között Romániában lesz, ahol egy szakmai tanulmányúton a vidéki ifjúsági munkába nyerhetnek betekintést az érdeklődők.

A Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI) és az AGRYA az említett események, programok megszervezésén, finanszírozásán túl együttműködik egy képzési-fejlesztési folyamatban is. A program az Integrált Közösségi és Szolgáltató Terek (IKSZT) ifjúsági feladatainak ellátásába bekapcsolódó helyi ifjúsági közösségek vezetési-szervezeti erőforrásainak erősítését szolgálja. A NAKVI az IKSZT címbirtokosok közreműködésével elkészíti az érintett települések ifjúsági közösségeinek adatbázisát, majd ennek közös elemzése után kijelöli a szakmai-képzési irányokat, amelyeket az AGRYA beépít a Második Hullám Programjának képzési tematikájába.

Kaszás Veronika

A KÖZÖSSÉG fenntartását is segíti szellemi kulturális örökségünk

A szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló nemzetközi egyezménynek a célja, a velünk élő közösségi hagyományaink ápolása, amely értelmében az aláíró országok jegyzékeket állítanak össze ezekről a kézzel nem fogható értékekről. Hazánkban – szinte egyedülálló módon – a listára maguk a közösségek terjeszthetnek fel elemeket.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) céljai között és cselekvési tervében is szerepel a vidéki örökség megőrzése, valamint fenntartható fejlesztése. Ezért a szakosztályi program értelmében a Hálózat évenként egy szellemi kulturális örökség felterjesztéséhez segítséget nyújt.

Az UNESCO (Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete) 2003-as, a szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló egyezményéhez Magyarország 2006-ban csatlakozott. A nemzetközi program célja a ma is élő, kis közösségi kultúrák megőrzése, felértékelése, bemutatása akár nemzeti, akár nemzetközi szinten.

A szellemi kulturális örökség egyszerre hagyományos és élő, folyamatosan újraalkotott és szóban, gyakorlatban továbbadott tu-

dás, képességekben, szokásokban létező, és az élő közösségekhez kapcsolható kulturális gyakorlat, amely soha nem statikus, hanem generációról generációra vándorolva alakul ki és létezik tovább. A szellemi kulturális örökség a közösségekben él, tagjai az örökség gyakorlói és hordozói, akik egyben a megőrzés letéteményesei is. Tehát nem helyszínekről, rögzült vagy élettelen tárgyi emlékekről, hanem a mindennapokban élő közösségi megnyilvánulásokról van szó.

Szellemi kulturális örökség lehet: szokás, ábrázolás, kifejezési forma, tudás, készség, valamint az ezekkel összefüggő eszköz, készítmény és kulturális színhely, amelyet a közösségek kulturális örökségük részeként elismernek.

Ide tartoznak a szóbeli hagyományok és kifejezési formák, az elő-

adóművészetek, társadalmi szokások, rítusok és ünnepi események, a természetre és a világegyetemre vonatkozó ismeretek és gyakorlatok, valamint a hagyományos kézművesség. Ez a nemzedékről nemzedékre szálló hagyomány, amelyet a közösségek állandóan újratevőnek, közös identitást és folytonosság-érzést nyújt számukra.

Az egyezmény célja a szellemi kulturális örökség megőrzése, az önálló kulturális arculattal rendelkező közösségek identitásának megerősítése, ezáltal a kulturális sokszínűség kölcsönös elismerése, valamint a nem tárgyiasult és gyakran kihalással fenyegetett kifejezési formák jelentőségének tudatosítása, védelme.

A feladatok között kulcsszerepe van az oktatásnak, a tudatosság erősítésének, amely manapság letéteményese lehet az örökség, a hagyomány továbbélésének.

Az egyes országok a csatlakozással vállalják, hogy megkezdik a szellemi kulturális örökség elemek azonosítását, azok nyilvántartásba vételét, leltárak készítését: a listára nemzetközi szinten 2009 óta adhatnak le felterjesztéseket a csatlakozott államok. A jegyzékben 2009-ben – első magyarországi elemként – hazánk beadványa, a mohácsi busójárás is helyet kapott.

A tagállam összegyűjti a területén található szellemi kulturális örökség elemeket a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékébe. Ennek célja, hogy nyilvántartsa és széles körben hozzáférhetővé tegye mindazon kulturális megnyilvánulásokat, amelyeket a közösségek saját örökségükként tartanak számon és napjainkban is gyakorolnak.

A jegyzékbe a Magyarországon élő közösségek, csoportok vagy egyének maguk javasolhatnak felvenni saját szellemi kulturális örökségükként elismert elemeket az előírásoknak megfelelő nyomtatvány kitöltésével. Emellett kötelező dokumentáció csatolása is szükséges, amely részben archív, illetve főként a mai folyamatokat bemutató fotókból és filmből áll, így összeállítása komoly szakmai felkészültséget és a hagyomány sokrétű bemutatását igényli. Emiatt a jelölés összeállításába a helyi szakmai és civil szervezetek, valamint az érintett csoportok lehető leghatékonyabb körét kell bevonni. Az örökségelemet gyakorló közösséggel előre ismertetni kell a jelölés szándékát és kérni hozzájárulását, valamint részvételét a felterjesztésben. A folyamat szakmaiságát a Szellemi Kulturális Örökség szakemberi hálózata kérésre segíteni tudja.

A szellemi örökség számbavételének itt bemutatott magyarországi módja nemzetközi viszonylatban példamutató, és kevés kivételtől eltekintve egyedülállónak számít. Az érintettek irányából kezdeményezett, de szakmailag ellenőrzött és segített saját örökség meghatározása, értelmezése, a megőrzésére tett lépések megtervezése mind olyan folyamat, amely az egyezmény szellemiségét messzemenőig szem előtt tartja. Ugyanakkor az egyezménynek nem célja a számbavétel során felülről irányított módon nemzeti szimbólumokat felsorakoztató értékleltárak készítése.

A jelölést benyújtó közösségek a teljes anyagot az előírásnak megfelelő formában elküldik a Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóságára, amely megvizsgálja, hogy az megfelel-e az előírt formai kritériumoknak, majd két független szakértő bevonásával értékeli. A további feldolgozás és előkészítés után a jelöléseket eljuttatja a nemzeti bizottságnak, amely a következő ülésén megvizsgálja azokat, és ennek alapján javaslatot tesz a miniszter számára, hogy mely jelölteket vezessék fel a jegyzékre. A felvett szellemi kulturális örökség elemek listája és teljes felterjesztési anyaga hozzáférhető a www.szellemiorkoseg.hu honlapon.

Eddig felterjesztett szellemi kulturális örökségeink:

- A Népművészet Mestere díj kitüntetettjeinek tudása és tevékenysége

- Busójárás Mohácson - maszkos farsangvégi télűző szokás

- A kunsági birkapörkölt karcagi hagyománya

- Élő hagyományok Kalocsa kulturális terében: hímzés, viselet, pingálás, tánc

- Mezőtúri fazekasság

- A magyar solymászat

- A halasi csipkevarrás élő hagyománya

- Matyó örökség – a hímzés, viselet, folklór továbbélése

- Pünkösdi templomdíszítés Mendén

- Tikverőzés Mohán. Maszkos, alakoskodó, farsangi szokás

- Emmausz Bólyban. Húsvéthétfői népszokás

2011-től felterjesztési dokumentáció elkészítéséhez a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat is segítséget nyújt évente egy-egy közösség számára a dokumentációt kísérő film, fotók és írásos anyagok elkészítéséhez.

Tavaly az MNVH a Sárköz népművészetének (szövség, gyöngyfűzés, viselet) felterjesztését támogatta.

A sárközi népművészet a terület református lakosságának a 19. századi Duna-szabályozást követő ármentesítés után bekövetkező gyors meggazdagodásának egyenes következménye.

A ma élő és alkotó sárközi kézművesek (többségében a Tolna Megyei Népművészeti Egyesület tagjai), hagyományörző egyesületekben tömörülő néptáncosok, népdalénekesek, népzeneészek a hagyományok életben tartói és továbbadói.

A címben megjelölt örökség (rész)elemei megjelennek a Sárközi Lakodalomban, hiszen egy szokáselem részeként őrződik a szőtes és hímzéskultúra, a viselet és kiegészítői között a gyöngy, a gabóca csipke, a tornyosbárszony, a sárközi egykere utaló háromlábú buba, és a hagyományörző együttesek táncai, dalai, zenéje. A hagyományápolás, átörökítés folyamatában jelentős szerepet vállalnak az oktatási intézmények. Pedagógiai programjaikban kiemelt óraszámban szerepelnek a sárközi hagyományok.

A sárközi hagyományok jelenlegi éltetői a szövők, hímzők, gyöngyfűzők, csipkekészítők, baba- és bubakészítők, viseletkészítők mellett a néptáncosok, népdalénekesek és népzeneészek túl az oktatási intézmények, valamint a Tolna Megyei Népművészeti Egyesület.

FELHÍVÁS: felterjesztési javaslatukat küldjék meg a szakoszt3@mnvh.eu és az szko@sznm.hu e-mail címre, hogy a felterjesztés pontos szakmai munkáját a szakemberek segíthessék, s amennyiben a felterjesztés létrejön, úgy az MNVH elnöksége támogatassa azt.

*Dr. Csonka-Takács Eszter, igazgató, Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóság, Szabadtéri Néprajzi Múzeum
Szabadkai Andrea, MNVH elnökségi tag*

MADÁRVÁRTA és természetvédelmi bemutatóhely az Ócsai Öregturjánon

Magyar Vidéki Mozaik ■ Tárgyaló

Az 1975 óta fennálló Ócsai Tájvédelmi Körzet a hajdani Duna-Tisza közti lápvidék egyik utolsó hírmondója. A területen több jégkorszakra jellemző faj fennmaradt. A tájvédelmi körzetben működik a madárvárta egyesület, amely mára folyamatosan szervez madár megfigyelési és gyűrzési programokat is.

Az Ócsai Tájvédelmi Körzet és az Öregturján

A Budapeستől mintegy 30 kilométerre, délkeleti irányban kezdődő turján-vidéken 1975-ben hozták létre a Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz tartozó Ócsai Tájvédelmi Körzetet. A több mint 3500 hektár nagyságú, különböző védettségi kategóriájú részekből álló területen a hetvenes évek végéig mezőgazdasági tevékenység és intenzív tőzébányászat folyt, aminek a hatásai helyenként még több mint harminc év után is láthatóak.

Az Ócsai Tájvédelmi Körzet a Duna-Tisza köze hajdani kiterjedt lápvidékének egyik utolsó maradványfoltja. A Gödöllői-dombság és a Duna-Tisza közti hátság talajvíze lassan délnyugati irányba, a Duna-meder felé szivárog. Ahol a hátság véget ér és találkozik a Duna sík árterével, a talajvíz a felszín közelébe, néhol egyenesen a felszínre jut. A vízborítás és a mélyebb térszintből következő hideg mikroklíma miatt itt láp alakult ki, aminek növény-, és állatvilága is jellegzetes. A Kárpát-medencére a jégkorszakban jellemző fajok közül itt sok túlélhette az utóbbi néhány ezer év melegebb klímáját (pl. szibériai nőszirm, ezüstsávós szénalepke, elevenszülő gyík). A terület egészére jellemző a mozaikosság, a nyílt vizek, nádasok, rétek és erdők váltakozása. A vizekben rovarérvő növények, a lárpréteken sok orchideafaj, az állandó vízborítású égerlápokon „lábás égek” és tőzegrápfrány, a magasabb fekvésű területeken puha- és keményfa ligeterdők vannak. Gazdag élővilágának köszönhetően a tájvédelmi körzet

nagy része a Ramsari Egyezménynek köszönhetően és a Natura 2000 hálózat tagjaként nemzetközi védelem alatt is áll. A védett értékek fennmaradását napjainkban a kiszáradás veszélyeztetheti. A Duna-völgyi főcsatorna az ócsai és a dabasi turjános között szeli át a vidéket és vezeti le a vizet. A talajvízszint csökkenéséhez emellett a vízgyűjtőben létesített öntöző kutak és kavicsbánya-tavak is hozzájárulnak. Az Öregturján közvetlen közelében folyó szántóföldi növénytermesztésben használt és részben bemosódó anyagok további problémát jelentenek. A lárjelleg megőrzése érdekében 2011-ben végzett élőhely-rekonstrukciós munka során mintegy negyven hektár nyílt vízfelületet hoztak létre, aminek a remények szerint a vízháztartás szabályozhatósága mellett a területre jellemző élővilág számára is nagyon kedvező hatása lesz.

A tájvédelmi körzet egy része fokozottan védett, szabadon nem látogatható, de a hagyományos turisztikai célokra nem is alkalmas. Ezért vált szükségessé a természeti értékek megismerését lehetővé tevő tanösvények létesítése. A több kilométer hosszú, a lárperdő élővilágát bemutató, szabadon látogatható Selyem-réti tanösvény a Nagy-erdőn, míg a csak szakvezetővel látogatható Turján-tanösvény a lárvidék fokozottan védett részének szegélyén halad keresztül. A túra az Ócsai Tájháztól indul és a Madárvártán ér véget.

Az Ócsai Madárvárta Egyesület

1983-tól dolgozik egy csoport az Ócsai Tájvédelmi Körzet területén, amely önálló jogi személyként – Ócsai Madárvárta Egyesület néven – 1992-ben alakult meg 18 fővel, azóta további 180 fő csatlakozott hozzájuk. Tevékenységük során folytatnak vízkémiai,

botanikai és különböző gerinctelen és gerinces állatsoportokra vonatkozó vizsgálatokat is, de munkájuk leglátványosabb és legtöbb érdeklődőt vonzó része a madárgyűrés. A Madárvárta tagja a hazai madárvonulás kutatásokat összefogó Actio Hungarica hálózatnak és az énekesmadarak európai fészkelő állományainak monitorozását célzó CES (Constant Effort Sites) programnak is. 1983 óta 226 madárfaj jelenlétét sikerült igazolni a területen. Eből 168 faj a gyűrés munka során kézbe is került, köztük olyan ritkaságok is, mint a mediterrán térségekre jellemző füles kuvik, kucsmás poszáta vagy a szibériai elterjedésű törpesármány, vándor- és vastagcsőrű fűzike. A Madárvártán évente 90-100 madárfaj mintegy húszezer egyedét gyűrés meg. Ezekről a kor és ivar azonosításán túl számos biometriai és a fogás körülményeire vonatkozó adatot is felvesznek. Az eddig befogott mintegy négyszázezer madár közül több száz példány került meg külföldre,

a környező országokon kívül több távoli országban is (Írország, Finnország, Oroszország, Törökország, Spanyolország, Szíria, Tunézia, Egyiptom, Izrael, Kenya) és a csoport sok más országban jelölt madarat fogott vissza.

2002-ig jellemzően hétvégéken és az iskolaszünetek időszakában folyt a munka, de a Madárvárta épületének átadása óta a madármegfigyelési és gyűrés tevékenység gyakorlatilag egész évben folyamatos, télen a madáretetőknél, tavasztól a területre jellemző minden növényzeti típusban fogják a madarakat.

A Madárvárta összkomfortos épületében öt vendégszoba, negyven főt befogadó előadóterem, teljesen felszerelt konyha és több közösségi helyiség is a látogatók rendelkezésére áll. A területen folyó munka minősége szempontjából döntő jelentőségű volt a kutatóház felépítése, hiszen ezzel lehetővé vált, hogy előre egyeztetett időpontban, az év bármely szakában tudjanak csoportokat fogadni. Programjaik közül leggyakrabban a néhány órás madárgyűrés bemutatót igénylik az oktatási intézmények, családok. Ennek során szakemberek vezetésével meg lehet ismerkedni a madarak befogásához használt fogóeszközökkel, a hálózás gyakorlatával, a gyűrés menetével. A gyerekeknek nagy élmény az óvodában-iskolában tanult fajok (pl. nagy fakopáncs, feketehering, vörösbegy, barátposzáta, szén- és kék cinege) megismerése testközelből. A befogott madarakon kívül a nádas szélén álló kilátóból sok más faj is megfigyelhető (pl. barna rétihéja, hamvas rétihéja, egerészölyv, nagy kócsag, fekete harkály).

Azoknak, akik több időt szeretnének szánni a Madárvártán történő munka megismerése mellett a terület és a település kultúr-történeti értékeinek megismerésére (Árpád-kori templom, Ócsai Tájház, Öreg-hegyi Pincesor), a Madárvártán szállást, illetve túrákkal, vetítésekkel és vetélkedőkkel kibővített, több napos programot is tudnak nyújtani.

Az Ócsai Madárvárta Egyesület tevékenységéről és programjairól részletesebben a www.omve.hu honlapon lehet tájékozódni.

*Csőrgő Tibor elnök,
Ócsai Madárvárta Egyesület*

KIEMELT

projektek indultak a magyar vidék felemelkedéséért (2.)

A Vidékfejlesztési Minisztérium – a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózattal együttműködve – az elmúlt év végén a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Technikai Segítségnyújtás kerete terhére indította el azon 21 kiemelt projektet, amelyet a tárca egyfajta „zászlóshajó projektként”, mintaprogramként kíván megjeleníteni a jövőben.

Az előző lapszámban ismertetett kilenc mintaprojekten túl most a további 12 mintaprojekt céljait és vezérgondolatait mutatjuk be.

10.) A „Szentendrei ökosziget” program a tiszta, alkalmazható technológiák felhasználásával a sziget ökológiai identitásának megerősítését és kihangsúlyozását, természeti tájainak, kulturális értékeinek megőrzését, a természeti erőforrások hasznosítását, egyúttal a szigeten lakók életkörülményeinek javítását célozza.

11.) A program során helyi munkaerő bevonásával, társadalmi összefogással, a mezőgazdasági melléktermékek, helyi alapanyagok, magyar termékek felhasználásával megfizethető „ökoházakat” terveznek és kezdenek el felépíteni. Ezek egészséges, fenntartható, az ökológiai szempontokat szem előtt tartó, energiahatékony, megújuló energiaforrás hasznosítására alkalmas, környezetbe illeszkedő, gyorsan kivitelezhető épületek lesznek.

12.) A hazai külterületi földutak rossz állapota és a vízvezető árok hiánya hátrányt jelent a szállítási költségek, a mozgatott áru mennyiségének és minőségének megőrzése, a munkagépek és járművek fokozott amortizációja, a többlet időráfordítás, de még a munkamóráról tekintetben is. A program során elvégzendő helyzetfeltárás lehet az első, kezdeti lépcső, amely a hozzávetőlegesen százezer kilométer önkormányzati tulajdonban lévő út állapotát elemzi.

13.) Talán egyetlen országnak sincs olyan színes, dicsőséges lovas kultúrája, mint a magyar nemzetnek. A projekt a hungarikumok részét képező, de az utóbbi időben jelentősen visszaszorult lovas kultúránk újjászületését segíti. Ebben a híres lófajtáink, elméleti és gyakorlati szaktekinetélyeink, a lovas és katonai hagyományörzők, a lovas terápia, a lovas íjászkok, a lovassportok jeles képviselői, világbajnokaink, mester-edzőink jelentenek garanciát.

14.) A program a térségfejlesztési szempontból úgynevezett belső

perifériát képező, az egyik legelmaradottabb, elnéptelenedő aprófalvakból álló térség, a Somogy-megyei Koppányvölgy teljeskörű revitalizációját, fenntartható ökológiai, társadalmi és gazdasági fejlődési pályára állítását szolgálja. A projekt nagyszabású kísérlet egy terület import energiahordozóktól, fehérjéktől és élelmiszerektől való függetlenítésére, és jó példa egy elöregedett, támogatásokkal életben tartott, roncsolt társadalmi szövet regenerálására.

15.) Túristvándi önkormányzata már 1997-ben újtárra indította helyi gazdaságfejlesztési programját. A nevezetességekre, gazdag természeti értékekre épülő turisztikai programon túl a településen alapvető cél az önellátás elérése. Ennek érdekében a meglévő erőforrásokat szabadítják fel és a helyben keletkező jövedelmet, mint tőkét ott is tartják, a saját szükségletű élelmiszer-előállítás mellett pedig kiépítik megújuló energiák hasznosításának rendszerét is.

16.) A program egyike a Kormány által közelmúltban elfogadott „Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020” koncepció térségi, integrált, átfogó vidékfejlesztési programjainak. Célja a világörökségi értékvédelem megerősítése, illetve a világörökségi címmel elismert természeti és kulturális értékekre alapozott, hosszú távú, fenntartható térségi fejlesztések megtervezése és megvalósítása.

17.) Magunk és a jövő nemzedékek érdeke, hogy az eltűnőben levő, a Kárpát-medencében régóta termesztett gyümölcs tájfajták fennmaradjanak, újrarahonosodjanak, elterjedésükkel pedig genetikai alapot biztosítsanak a globális éghajlati (és társadalmi) változásokból, az ökológiai és erőforrás-válságból következő helyi szintű problémák megoldásához. A programban iskolák, egyház-közösségek, önkormányzatok, szakmai és civil szervezetek összefogásával tájfajta gyümölcsfa-csemetéket, szaporítóanyagokat telepítenek közösségi célokot szolgáló, illetve köztisztviselők tulajdonában levő kertekbe, földekbe.

18.) Magyarországon az 1900-as évek elején a bivalyok száma még meghaladta a 150 ezret, napjainkban azonban az állami tulajdonban és a magángazdaságokban összesen fellelhető egyedek létszáma már csak mintegy 1500 egyed körül mozog. A Magyar Bivalytenyésztők Egyesülete megkezdte az állományok regisztrálását, egyedi jelölését, fenotípusos bírálatát és a tenyésztési programok kidolgozását. A mintaprogram alapvető célja a bivalytenyésztés népszerűsítése, a hazai állomány növelése, a termékfeldolgozás és -előállítás beindítása, továbbá egy nemzetközi beruházási, kísérleti-kutatási program megvalósítása.

19.) 2011. április 17-én volt 20 éve annak, hogy az akkori Parlament egy fontos határozatot hozott az Alföld sorsával kapcsolatban. A program és a vidékpolitika kapcsán manapság egyre többször

vetődik fel a kérdés: mi lett az Alföld program sorsa. Újrarendítésének szükségességére a mintaprogram során szakmai tanulmányi versenyek, kutatótáborok, tudományos publikációk hívják fel a figyelmet.

20.) A foglalkoztatottság Magyarország kistelepüléseiben még az uniós átlagban igen alacsony országos szinttől is elmarad, a tartós munkanélküliség a lélekszám-arányuknál jóval nagyobb mértékben „szorult be” ezekbe a falvakba, kisvárosokba. A program során a vidéki munkahelyteremtést, a közösségi gazdálkodást segítő, a szociális gazdaság keretei között megvalósítható falugazdaság-fejlesztési lehetőségek, kezdeményezések, gyakorlatok mutatják be.

21.) Tápiószentmárton ugyan rendelkezik turisztikai vonzerővel, de a települést és térségét mindeddig nem sikerült az idegenforgalom komoly célpontjává tenni. A program célja az agrárjellegű Tápió-vidék és Tápiószentmárton jelenlegi vonzerejét – különösen a gyógyfürdőt, a lovas parkot és a hozzá tartozó Atilla-dombot – mintegy egységbe szervezve létrehozni „Atilla Palotáját”. Ez arra a legendára épülne, amely szerint a Tápió árterén ma is látható kiemelkedések egyikén állt a hun vezér főhadiszállása és halála után itt is temették el.

Kis Zoltán, osztályvezető, VM Vidékfejlesztési Főosztály Térségi Programok Osztálya

Junek Nikolett, vidék- és térségfejlesztési koordinátor, VM

PROJEKT CÍME	KULCSSZAVAK	PROJEKTGAZDA
10.) „Szentendrei ökosziget” Fenntartható életmódra ösztönző komplex térségfejlesztési mintaprogram	komplex térségfejlesztési program, ivóvízminőség, biogazdálkodás, fosszilis üzemanyag-használat kiváltása, alternatív energia, zöld technológia, ökoturisztikai fejlesztés, zöld lakópark kialakítása, telebusz	Kisoroszi, Tahitótfalu, Pócsmegyer, Szigetmonostor önkormányzatai
11.) „Neked is lehet saját házad” – Fenntartható ökoépítészeti falu kialakítása mintaprojekt	a helyi bérlakás-állomány növelése, a lakhatási-otthonteremtési feltételek javítása; szalmabála-szigetelésű ház, vályog-ökház, papírbázisú, működő lakóház tanulmánytervének elkészítése, fecskéházak	Györköny Község Önkormányzata
12.) Mezőgazdasági utak tényfeltárási elemzése mintaprogram	külterületi, mezőgazdasági földutak állapotának helyzetfeltárása	Földmérési és Távérzékelési Intézet
13.) „Át- és belovagolható Magyarország” – Nemzeti Lovassport Mintaprogram	az iskolai lovaskultúra oktatás, lovas turisztikai modell, lovardák és lovas sportszakemberek nyilvántartásba vétele és minősítési rendszerének kialakítása; a lovassport, a lótenyésztés népszerűsítése; hagyományörzés	Magyar Lovassport Szövetség
14.) „Ébredő Koppányvölgy” – Az ökológiai gazdálkodás, a növényi alapú fehérjeellátás és a térségi energiaellátás komplex mintaprogramja Somogy megyében	a fenntartható környezetgazdálkodás, a növényi alapú fehérjeellátás, biomassza alapú megújuló energiatermelés, fehérje-függőség mérséklése az állattenyésztésben, extenzív állattenyésztés fejlesztése, elvándorlás mérséklése	Völgy Hangja Fejlesztési Társaság Közhasznú Egyesület
15.) „Önellátó falu” mintaprogram Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	közvetlen termékbeszerzés, helyi piac és szociális szövetkezet, közfoglalkoztatás, önellátás megteremtése	Turistvándiért Információs és Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.
16.) Világörökségi térségfejlesztési mintaprogram megalapozása a Tokaj-hegylaj borvidéken	munkahelyteremtés, nemzetközi kötelezettségvállalások teljesítése, a világörökségi terület építészeti, táji és kulturális értékeinek állapotfeltárása, a Tokaji Aszú termelési és piacra jutási feltételeinek erősítése, szőlő- és borágazat fejlesztése	Tokaji Borvidék Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet - Tarcál
17.) „Kárpát - medencei Gyümölcsészeti Hálózat kialakítása”	őshonos gyümölcsfák, tájfajták újrarahonosítása, új változatok létrehozása, genetikai alap biztosítása, a fiatalok megismerhetik a gyümölcstermesztés s tájbarát gazdálkodás lehetőségeit	Naphimnusz Teremtésvédelmi Közhasznú Egyesület
18.) Fenntartható magyar bivalytartás fejlesztése az emberi fogyasztásra szánt állati eredetű fehérjék növelése céljából	a magyarországi bivalyállomány növelése; a bivalytej élelmiszeripari feldolgozásának előmozdítása; az őshonos, legeltetésre alapozott extenzív állattartás támogatása; hús-marha program fejlesztése, ökológiai gazdálkodásra alapozott legeltetés	Euroformazione Nonprofit Közhasznú Kft.
19.) Környezeti nevelés és szemléletformálás az Alföld-program újraindítása érdekében	fiatalok környezeti nevelését szolgáló tehetséggondozás, szakmai, hálózati ismeretek összegyűjtése; programhoz kapcsolódó köztájékoztatás	Alföldkutatásért Alapítvány Természetbúvár Alapítvány
20.) A vidéki munkahelyteremtés régi-új útjai Szociális szövetkezetek és falugazdaságok mintaprogramjai	közösségi gazdálkodás, mezőgazdasági alapú szociális gazdaság, helyi gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés, szociális szövetkezet	Pannon Elemző Iroda Kft.
21.) „Atilla Palotája” Kulturális örökség megjelenítés és turizmusfejlesztés a Tápió-vidék fejlődésének szolgálatában	turisztikai célpont létrehozása, szolgáltatásfejlesztés, háttérágazatok fejlesztése, komplex turisztikai program kialakítása a Tápió-vidéken	Tápiószentmárton Nagyközség Önkormányzata

ÖSSZEFOGJÁK a helyi közösségeket az IKSZT-k szolgáltatásai

A vidéki lakosság megtartása, életminőségének javítása a célja az Integrált Közösségi és Szolgáltató Tereknek, amelyek a kisebb településeken, egy helyen nyújtanak számos szolgáltatást. Összesen 635 településen kaptak címbirtokosok támogatást – köztük Gersekaráton és Lisperzentadorjánon, ahol már meg is valósult a beruházás.

Az Integrált Közösségi és Szolgáltató Terek (IKSZT-k) létesítésére kiírt pályázat vonzó lehetőséget nyújtott a helyi közösségek számára, hogy tevékenységeiknek egy kulturált, célszerűen berendezett területet biztosíthassanak, és olyan szolgáltatásokat nyújthassanak, amelyek erősítik összetartozásukat. Szervezeteik ugyan nem rendelkeztek azokkal a kedvező adottságokkal, mint az önkormányzatok (így pl. nehezebben juthattak hitelhez), mégis szép számmal vágtak bele IKSZT-k létrehozásába. Ennek köszönhető, hogy ezeknek az intézményeknek nagyjából egyharmadát civilek működtetik, és jó példákért, előremutató ötletekért sem kell sokáig kutatni köztük.

Gersekaráton az 1963 óta működő művelődési házat alakították át IKSZT-vé. A nagyjából 700 lelkes Vas megyei község önkormányzati tulajdonú intézményében a Gersekarátért Baráti Kör is működtetett bizonyos funkciókat, így informatikai és információs szolgáltatásokat, valamint egy ifjúsági klubot is kialakítottak az intézményben, míg az önkormányzat a közművelődési feladatokat látta el. A szolgáltatások folyamatos bővülése miatt ugyanakkor szükségessé vált a hely, ezért nyújtott be a civil szervezet pályázatot a vidékfejlesztési tárca kiírására ahhoz, hogy IKSZT-t alakítsanak ki. Ezzel több mint 53 millió forintot nyertek, így nekikezdhettek a beruházásnak, amely 2011 decemberére készült el. Az intézmény 2012 februárjában kezdte meg hivatalosan működését IKSZT-ként. Az elnyert összeget főként a tetőtér beépítésére fordították: összesen hat új helyiséget alakítottak ki, így a korábbi zsúfoltság

után már kényelmesebben élhetnek. Akadálymentessé tették az épületet, korszerűsítették a fűtési rendszert és az elektromos hálózatot.

Ferencz Lászlóné, a Gersekarátért Baráti Kör elnöke kiemelte, a fejlesztés egyik legfontosabb hozadéka éppen az lett, hogy nagyobb helyen működhetnek a szolgáltatások. A lakosság ügyintézését segítő és informatikai szolgáltatásokat nyújtó Teleház és eMagyarország Pont például a könyvtár kis előteréből külön helyiségbe költözhetett, így több ügyfelet, több helyi lakost tud fogadni, ami az érdeklődést is megnövelte a szolgáltatás iránt. Ferencz Lászlóné szerint

a falugazdász is nagyon örült, hogy átköltözhetett a polgármesteri hivatalból az IKSZT-ben neki fenntartott irodába, ahol biztosítottak számára egy internet-hozzáféréssel rendelkező számítógépet, de a gazdáknak és az őstermelőknek is kényelmesebb, hogy az épületben helyezték el őt. Az ifjúsági feladatokat is sokkal jobban képesek ellátni: a 2003 óta működő Gersekaráti Gyermekek és Ifjúsági Önkormányzat ugyanabban a helyiségben működött, ahová a fiatalok a szabadidős programjaikat szervezték, ami gyakran keveredéshez vezetett. Mostantól azonban külön szobában, nyu-

galomban végezhetik feladataikat, így a pályázatírást, projektek szervezését, havi gyűlések tartását. Azzal pedig, hogy több civil szervezet és közösség is saját helyiséget kapott, azt maga rendezhette be, egy kicsit gazdája is lett azoknak, így jobban vigyáznak rá, emelte ki Ferencz Lászlóné.

Számos programnak otthont ad az IKSZT, így április végén egy nagyon sok embert megmozgató egész napos tavaszi programot rendeztek, amelyen egyebek mellett májusfát állítottak, közösen főztek, és szemetet szedtek. Egy egészségfejlesztési előadást is tartottak, amelyet – hogy interaktívabbá tegyék a programot – egészségügyi mérésekkel egészítették ki. A rendezvény Ferencz Lászlóné szerint nagy sikert aratott, így a folytatás lehetősége is felmerült: negyedévente szeretnének hasonló programot, így várhatóan júliusban egy egészségnapot tartani, ahol szakértők beszélnek többek között az egészséges étkezésről, és mérési vizsgálatokon is részt lehet venni. A tervek között emellett gyermeknap rendezvény, táborok, falunapi ünnepek és kiállítások is szerepelnek.

Minden generáció számára tud valamit nyújtani az IKSZT. Ferencz Lászlóné szerint a fiatalok a legaktívabbak, az általános iskolás korosztálytól egészen a már dolgozó, huszonéves koruk végén járó ifjúságig, így ők különféle közösségi programokkal és saját önkormányzatukon keresztül élnek az IKSZT nyújtotta lehetőségekkel. A felnőtteket főként az ügyintézés lehetősége vonzza, az idősebbeket pedig például a kézimunka- és helytörténeti szakkörök, valamint a könyvtár, de az épületben működő civil szervezeteknek is vegyes az összetétele.

Ferencz Lászlóné szerint megérte belevágni az átalakításba, a település lakói is elismeréssel szóltak róla, és a dolgozók is sokkal nagyobb örömmel végzik a munkájukat a megújult, megszépült környezetben.

„A működés négy hónapja után úgy érezzük, hogy az IKSZT nemcsak térben van a település központjában, hanem a helyiek tudatában is. Korszerű tárgyi és infrastrukturális feltételeivel olyan programokat és szolgáltatásokat tud kínálni, amelyek igénybevételével a lakosság a vidéki élet előnyeit megtartva leküzdheti az eddigi hátrányokat” - emelte ki Ferencz Lászlóné.

A Zala megyei Lisperzentadorjában tavaly augusztus óta működik IKSZT. Az önkormányzati tulajdonú épület átalakítására a Lisperzentadorjáni Kulturális és Sportegyesület adott be 2009-ben pályázatot, amellyel összesen 52 millió forintot nyert el.

2011 augusztusában kezdte meg működését az IKSZT, amelyben a kötelező feladatok mellett ifjúsági programokat és egészségügyi tanácsadást nyújtanak a község nagyjából 330 lakosának. Emellett egyik legfontosabb szolgáltatásuk a munkanélküliek segítése: a kezdeti egy alkalmazott mellé októberben fel tudtak venni még egy főt, aki évekig foglalkozott az állás nélkül maradtakkal, így széles körű tapasztalatokkal és kapcsolati hálóval rendelkezik. „Helyben tudunk információkat nyújtani a munkanélkülieknek, akik bejönnek hozzánk, és segíteni tudjuk őket az elhelyezkedésben” - emelte ki Czupi József, a Lisperzentadorjáni Kulturális és Sportegyesület elnöke. Folyamatos kapcsolatot ápolnak a helyi

munkaügyi központtal, amelynek vezetője például épp áprilisban tartott tájékoztatót.

Emellett különböző kulturális rendezvényeket bonyolítottak le, kapcsolatot tartanak a civil szervezetekkel, tapasztalatcserekre járnak. A programok közül különösen az ünnepekhez kötődőek, így például a Mikulás-napi rendezvény arattak nagy sikert, de volt olyan is, amely rejtett értékeket hozott a felszínre, segített új szemszögből megismertetni egymással a település lakóit, és a közösség jókora részét megmozgatták. Az IKSZT-ben ugyanis a közelmúltban egy helyi kézműves termékeket bemutató kiállítást szerveztek, amelyet sokkal szélesebb részvétel övezett, mint arra előzetesen számítottak. A várakozásokkal szemben nem csak azok jelentkeztek, akikről tudni lehetett, hogy ilyen tárgyakat készítenek, hanem sokan eladdig ismeretlen oldalukról is bemutatkoztak, így számtalan fonott kosár, cserépedény, foltvarrás és egyéb mű érkezett, amelyeket fényképekkel dokumentáltak, így egy kis helyi adattár is létrejött. A programok szervezésében, lebonyolításában számos önkéntes segíti a 14 fős szervezetet, ami szintén előmozdítja a helyi közösség építését, aktivizálását.

„Igyekszünk mindent megmozgatni, ami ahhoz kell, hogy élő, normális keretek között működő intézmény legyünk, kiszolgálva azokat az igényeket, amelyeket esetleg nem vállaltunk, de a napi élet kikényszeríti” - mondta Czupi József. Ilyen kezdeményezés a viszonylag új közösségi kert is: egyelőre kilenc rászoruló családnak nyújtanak segítséget azzal, hogy vetőmagokat, palántákat

osztanak nekik. A növényeket kéthetente ellenőrzik, és ha kell, tanácsokkal segítenek. Egy földön burgonyát és kukoricát is természetesen közösen.

Gersekaráttal szemben Lisperzentadorjában éppen a fiatalokat a legnehezebb becsalogatni az IKSZT-be, mivel ők a kicsiny település helyett kollégiumban vannak, vagy máshová járnak el. A kisebbek, általános iskolások ugyan tanítás után, a busszal haz érve szívesen betérnek az intézménybe néhány órára, de a nagyobbak, 16-29 évesek legfeljebb csak hétvégén látogatnak el az IKSZT-be. Az időseknek viszont külön programokkal, így például internet-felhasználói tanfolyammal és a népszámlálási kérdőívek kitöltéséhez nyújtanak segítséget.

„Úgy gondolom, sikeresen működünk és egyre több látogatója van az IKSZT-nek” - értékelte eddigi tevékenységüket Czupi József. Szerinte egy jó kezdeményezésről van szó, és bár a rendszer nem tökéletes, véleménye szerint megérte IKSZT-t kialakítani. „A település kapott egy felújított, szép intézményt, a lakosok pedig jönnek, tehát igény van rá” - összegezte Czupi József. Szerinte idő kell, amíg az IKSZT-t megismerik és népszerű lesz, de úgy látja, egyre nagyobb sikere van a községben.

Márton Balázs

CSALÁDOK százai tanulnak meg két kezük munkájával élelemhez jutni

Ahol van termőföld, ott élet is van. A gazdasági válság idején Magyarország keleti és nyugati részén is bebizonyították, hogy nálunk nincs erkölcsi válság. Az emberek összefogtak, és egymást segítve élelmet kezdtek termelni kertjeikben. A katolikus egyház évezredek tapasztalataival állt melléjük és mögéjük.

A Kerecsend széli cigánysoron az utca rendezett, mindenki a háza mögötti kertjét akarja megmutatni. Nagy csoda ez a kerecsendi cigányok életében, hiszen közülük több száz család idén először törte fel az ugart, tisztította meg és tette alkalmassá az Egri Főegyházmegyei Katolikus Karitástól kapott magvak elvetésére. Idén tavasszal kezdtünk bele az öngondoskodó háztartások nevű, másfél millió forintos programba, amihez 556 család csatlakozott – tájékoztat Árvai Ferenc főegyházmegyei karitászigazgató. Három helyszínen vagyunk jelen, Kerecsenden 220 család, Ónodon 216 kapcsolódott be. A harmadik Szendrőlád község, ahol 116 család jelentkezett. A cél nyilvánvaló, aki magot kap, az arathat, azaz megtermelheti azokat az alapvető élelmiszereket, amelyek az életükhöz kellenek. Az önkormányzatok településenként más és más módon segítenek, volt, ahol traktort adtak a szántáshoz, másutt beszámították a talaj-előkészítést a közmunkába. A Katolikus Karitás országos központja is beszállt, száz kapát, száz ásót és száz gereblyét adtak a kerecsendieknek.

A programban részt vevők tevékenységét a Karitás és az önkormányzatok emberei folyamatosan ellenőrzik – mondja Simon Miklósné, a kerecsendi szociális gondozó szolgálat vezetője. Minden családdal támogatói szerződést kötött a Karitás, ebben az szerepel, hogy ők elvállalják a föld előkészítését, a veteményezést, a vetőmagot nem ajándékozzák, vagy nem adják el, vállalták, hogy a növényeket lelkiismeretesen gondozzák, a termésből pedig a következő évre félre tesznek maguknak vetőanyagot burgonyából, kukoricából vagy babból, borsóból.

Az ország másik végében, Murakeresztúron szintén veteményeztek. Igaz, nem olyan nagyságrendben és céllal, mint az Egri Főegyházmegyében. A kéthektáros templomkertben rend van. A teremtett világ természetes, egyszerű, tiszta rendje.

Polgár Róbert plébános itteni szolgálata kezdetéről beszél: mindent, amit itt látnak, a jóra törekvő gondolkodással sikerült elérni.

A templomunk felújításának története igazolja talán a legteljesebben ezt. Gránitpadló, külső, belső vakolás, festés, új bútortartó? Az emberek kezdetben nagyon gyanakodva fogadták terveimet. Padlóútás a murakeresztúri templomban? Aztán, ahogy látták, hogy megvalósul, egyre többen jöttek segíteni. Elkezdtek hinni magukban. Sokszor prédikálok, higgyenek abban, hogy Murakeresztúr gyönyörű falu, és itt jó emberek laknak.

Ezzel nekem is erőt adnak. Ahhoz például, hogy a plébánia kertjében kétszáz négyzetméteren veteményest alakítsunk ki, ami mintakert is lehet. Megterem itt minden, amire szükségünk van: petrezselyem, répa, karalábé, borsó, bab, krumpli és tök. Egy ember dolgozik a területen, néha én is segítek. A termésmennyiség egy öttagú család egész évi ellátására elegendő. Amit a plébánia dolgozói nem fogyasztanak el, azt elajándékozzuk. Bővíteni is lehetne, de ahhoz az értékesítést kell megoldani – néz szét a kertben a plébános. Talán a helyi termelőket segítő új törvények ezen a téren is új lehetőségeket nyitnak. Vannak ám önkéntes segítőink is, lép a fűnyíró traktorral harcoló fiatalember mellé Polgár Róbert. Így kerek a világ, ő szeret traktorozni, itt meg nagy a fű.

Az új Integrált Közösségi és Szolgáltató Terünkről tudom, nagy a felelősségünk, hiszen ez az ország első római katolikus tulajdonban működő ilyen intézménye – int közösségi házuk felé Polgár Róbert. Minden, ami itt történik, a többi hasonló intézményünk számára is példa lesz. Boldog II. János Pál pápa mondta: Tárjátok ki az ajtókat! Megtettük. Az egyháznak az evangéliummal kell foglalkoznia, de az evangélium tartalmazza az életet. Ennek megmutatására ad lehetőséget nekünk az IKSZT.

Dippold Pál

KERÉKPÁROS országjárás a vidék értékeinek felfedezéséért – zöldutas majális

Az Ormánság és a Börzsöny két kincsekkel teli táj. Egymástól több száz kilométerre találhatóak, mégis van közös ügyük: az ormánsági Kémesen és a Börzsöny lábánál fekvő Drégelypalánkon úgy gondolták a helybeliek, a zöldút lesz az a „híd”, ami összeköti környékük településeit, és feltárja a látogatóknak a táj csodáit.

Különleges kalandban volt részük azoknak, akik május 1-jét az Ormánságban, Kémesen töltötték. A Fenntartható Ormánság Közhasznú Nonprofit Kft. (FOK) kerékpártúrát szervezett az Ormánság Zöldúton. A FOK néhány évvel ezelőtt találkozott a zöldút módszertanával. Ennek lényege, hogy helyi emberek, közösségek több települést kötnek össze, a motortmentes közlekedési formáknak leginkább megfelelő – pl. kerékpáros, gyalogos, lovas, kenus – utakkal, amelyek a helyi természeti, kulturális, történelmi értékeket, örökséget is megmutatják. Az útvonalakat maguk is használják, így egyrészt aktívan tesznek saját egészségükért, másrészt környékük értékei és hagyományai mindennapjaik részévé válnak. A „zöldutakhoz” olyan események kapcsolódhatnak, amelyek során a távolabbról érkezők is bepillanthatnak az addig rejtett kincsekbe.

Május 1-jén közel 80 biciklista, köztük több kisgyermekes család és baráti társaság érkezett Kémesre, hogy részese legyen a közösségi élménynek. A szervezők kölcsönözhető bringái is készenlétben álltak, így azok is nyeregbe ülhettek, akik messzebbről, saját kerékpár nélkül érkeztek. A terep kifejezetten kellemes, szintkülönbség szinte nincs, ám annyira változatos a táj, hogy fel sem tűnik az Ormánság egyes részeire jellemző alföldi jelleg. A 30 kilométeres túra során Kémesről elindulva Szaporcán át értük el a Dráva-partot. Kisforgalmú közúton, mezőgazdasági utakon és árvízvédelmi töltésen is tekertünk. A Drávánál megsodáltuk a változatos folyó környékének élővilágát és háborítatlan nyugalmát, és a folyópart kis homokpadját, ahol egy kicsit felfrissülhettünk a nyárelőt idéző májusi hőségben. A folyótól vissza fordulva Kísszentmárton – Majláthpusztához értünk, ahol a holtág mellett kiépült horgászparadicsom büféjében olthattuk szomjunkt. Innen a sámodi vasútállomást érintve jutunk Adorjásra, majd irány Kóros – és a különleges, kazettás református templom. Itt a helyi önkormányzat munkatársának előadásában szinte mindent megtudhattunk a falu és a templom történetéről – megható hallgatni, hogy a történelem hogyan fordította jobbra vagy éppen rosszabbra a helyi emberek, a falu, és ezáltal a helyi református közösség sorsát is. Kórostól visszaértünk Kémesre, ahol a háziasszonyok finom, helyben készült kemencés lángossal és házi szörpökkel várták a fáradt bringás vándorokat. A finom vacsora és a meglepetésprogram, a májusfaállítás után lassan elindultak haza a családok, de mindenki egyetértett abban, hogy a helyi közösség összefogásával létrejött Ormánság Zöldút nyújtotta élményekért érdemes eljönni Kémesre és a környékére.

Örökségeink Útján

Szondi hősi várvédőinek legendája vagy Mikszáth művei Magyarországon szinte mindenki előtt ismertek, a helyszínek, amelyekhez ezek a történelmi és irodalmi értékek kötődnek, azonban sokak számára

rejtve maradnak. Drégelypalánk és Horpács is részei annak az útvonalnak, amely ezen kulturális, történelmi, és különleges természeti értékeink megismerését szolgálja. Az Örökségeink Útján Zöldút a Börzsöny hegység északi lábánál Drégelypalánk és környékének tíz települését köti össze.

A Sugárkankalin Turisztikai Egyesület 2005-ben alakult, ekkor kezdték kialakítani Zöldútjukat is. A helyi közösség munkája meghozta gyümölcsét: egyre népszerűbb zöldutas programjaira az ország minden tájáról érkeznek vendégek.

Az Egyesület 2012. május 12-én immár hatodik alkalommal rendezte meg hagyományos májusi zöldutas kerékpártúráját. A Hontról induló több mint 200 biciklista először Szlovákia felé vette az irányt. Ipolyságon a kálváriával és a Honti Múzeum kincseivel ismerkedtek, majd rendőri felvezetés mellett tértek vissza Magyarországra.

A zöldutas túra pihenői alkalmával minden állomáson a települések vezetői várták a bringásokat. Ipolyvecén lángossal és gyümölcssalátával, Dejtáron és Nagyoroszbiban finom kaláccsal várták a biciklistákat. A finomságok mellett a helyi közösségek hagyományőrző műsorokkal, kiállításokkal szórakoztatták a vendégeket.

Budai Krisztina

lépések a 2014-2020-as vidékfejlesztési program sikeréért

Az EU 2020 Stratégia célrendszere és a 2014-2020 közötti programozási időszak szabályozási javaslatai új kihívások elé állítják a vidékfejlesztést. A fenntarthatósági szempontok erősödése mellett megváltozik a LEADER módszer alkalmazásának hangsúlya: megnő a kellően megalapozott és európai léptékben is összevethető helyi fejlesztési terv jelentősége.

Éppen a LEADER program végrehajtásának pozitív példáján született meg a felismerés: a decentralizált, közösségi tervezésre és döntéshozatalra alapozott helyi fejlesztés sokkal hatékonyabban használja fel a közpénzeket, mint a központilag vezérelt. Sajnos ez az előny a hazai LEADER programban az európai gyakorlattól eltérő, erősen központosított szabályozás miatt eddig nem érvényesülhetett, ezért a közösségi alapú helyi fejlesztés (CLLD; Community-Led Local Development) módszerét szélesebb körben kívánják alkalmazni.

A hatékony működés érdekében ezúttal el szeretnék kerülni az egyes fejlesztési alapok felhasználásának elhatárolásából eredő problémákat. Gyakran előfordult ugyanis, hogy a fejlesztési programok céljai között átfedések alakultak ki és a projekteket túlzott óvatosságból egyik alap sem finanszírozta. A hasonló, komplex fejlesztések támogatását segítő

hozzák létre a Közös Stratégiai Keretet (KSK) a Kohéziós Alapok és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap „egyesítésével”, vagyis a „több-alapú” támogatási környezet létrehozásával. A részletes szabályozást az EU a tagállamokra bízta, a megoldás bevezetését viszont azzal ösztönzi, hogy a közösségi alapú helyi fejlesztésre használható alapoknál az EU-társfinanszírozás arányát tíz százalékkal megemeli. Ez – tekintettel a regionális és szociális alapok nagyságára – jelentős fejlesztési többletforrás az ország számára.

A szabályozás tagállami szintű koordinációja és előkészítése már szinte mindenhol megindult, sok országban már a vonatkozó helyi vidékfejlesztési stratégiákat írják. Itthon az előkészítés lemaradásban van, amit sürgősen be kell hozni, különben a jelenlegi (2007-2013) és a következő (2014-2020) időszak között kialakulhat egy felhasználható fejlesztési források nélküli átmeneti időszak.

A tagállami szabályozás kialakításával párhuzamosan az előkészítés ugyanolyan fontos része a felkészülés a minőségi helyi tervezésre. Ezt jelzi az is, hogy az Európai Vidékfejlesztési Hálózat LEADER albizottsága munkacsoportot hozott létre 2011-ben a helyi tervezés hatékonyságának javítására, amely fontos feladatnak

tartja a helyi fejlesztés hatékonyságának javítását módszertani segédletekkel. Ehhez kapcsolódóan egyeztetést kezdeményezett a KSK alkalmazása révén érdekeltté váló más tagállami tárcákkal, amelyek képviselői hangsúlyozták a további szakmai egyeztetések szükségességét.

A Vidékfejlesztési Minisztériumban június 5-én tartott konferencia célja éppen a jelenleg minden tagállamot leginkább foglalkoztató tervezési kérdéseket kísérelte meg világosabbá tenni. Erre az új Közös Agrárpolitika prioritásaihoz kapcsolódó vitafórumokon a kiegyensúlyozott területi fejlődés, az életképes élelmiszer-gazdaság és a természeti erőforrásokkal történő fenntartható gazdálkodás és a klímaváltozás összefüggéseiben keresték a választ.

Az egyszerűsítés és a fenntarthatóság erősítése mellett az új szabályozási környezetből leszűrhető

az is, hogy térségenként egy helyi fejlesztési stratégiát tartanak indokoltnak az eddigi átláthatatlan és egymással szinergiát nem mutató fejlesztési tervek helyett. Egy gyakorlati helyi tervezési segédlet kidolgozása, amely segíti a területfejlesztési és a szociális célrendszernek is megfelelő tervezést, jó alapot teremthet arra, hogy a szakmai előkészítésben az ország méretén túlmutató szerepet játszassunk.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat ennek érdekében támogatott egy ilyen tervezés-előkészítő munkát, amelynek bemutatása képezte a június 5-i konferencia szakmai alapját. A készülő segédlet, amely a gazdasági, környezeti és szociális dimenziót egyaránt felöleli, az új környezetben megkívánt komplex tervezéshez nyújt megfelelő háttérrel. Segít a helyi problémafeltáráshoz szükséges elemzési dimenziók, kvantitatív és kvalitatív jellemzők meghatározásában, a megfelelő közösségi tervezési eszközök kiválasztásában. A CLLD Tervezés Térkép elnevezésű segédlet közösen meghivatkozható és egyben a későbbi értékelési, monitoring és mentoring tevékenységet megkönnyítő kiinduló tervezési kérdéseken alapul.

Gelencsér Géza

TERÜLET- és vidékfejlesztési „csúcs” a Bács-Kiskun megyei Lajosmizsén

Együttműködés, integráció, térbeliség, és mindenekelőtt új szemlélet a vidékfejlesztésben – ezek voltak a május 18–19-én megtartott Területfejlesztők IX. Vikiendjének vezérgondolatai, amelynek a hagyományoknak megfelelően a lajosmizsei Geréby Kúria adott otthont. Az eszmecserére közel kétszázan érkeztek Lajosmizsére.

Komoly rendezvénné nőtte ki magát a Területfejlesztők Vikiendje. Mi sem jelzi ezt jobban, mint az a tény, hogy eddig összesen több mint hétszázan (területfejlesztők, polgármesterek, geográfusok, gazdák, stb.) regisztráltak magukat a minden évben megtartott eseményre, akik közül nem egy személy valamennyin jelen volt. Az idei hétvége különösen jelentős volt, hiszen államtitkári szinten négy különböző minisztérium képviseltette magát. Ez mindenképpen a politikai szinten is megindult párbeszédre, az álláspontok közeledésére, továbbá az integrációs törekvésekre utal, ami egyébként tükrözi a vidékfejlesztés, területfejlesztés európai gyakorlatát is – elég csak a 2014–2020-as költségvetési időszak tervezett változásaira és az eddigi finanszírozási struktúra teljes szemléletváltására gondolnunk.

Az első nap szakmai előadásokkal indult. A plenáris ülésen a résztvevőket a szervezők nevében Schwertner János, a Kistérségek Fejlesztéséért Tudományos Egyesület elnöke és Mezőszentgyörgyi Dávid, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat főtítkára köszöntötte. Előbbi reményét fejezte ki, hogy az eseményen résztvevők létszáma folyamatosan bővül majd, illetve köszöntötte a határon túlról érkezetteket is.

Bod Péter Ákos, a Corvinus Egyetem közgazdász egyetemi tanára kifejtette: az, hogy válság után vagyunk, nem jelenti azt, hogy nincs válság. Szerinte a magyar gazdaság gondjai nem ismerhetők meg a világgazdaságban jelenleg zajló trendek (pl. centrum és félperiféria átrendeződése) felismerése, illetve az EU működésének megértése nélkül, amely utóbbi rendkívül heterogén igé-

nyekre épül. A professzor kiemelte a tér- és az időbeliség szemléletének fontosságát. „Ha ezt figyelmen kívül hagyjuk, sosem értjük meg, miért vagyunk ott, ahol vagyunk, s a kilábalás sem oldható meg” – fogalmazott a professzor, aki a fejlesztéspolitikában az összefogás és az integráció fontosságát hangsúlyozta. V. Németh Zsolt vidékfejlesztésért felelős államtitkár kiemelte, hogy a magyar vidék nemcsak egy egyszerű agrártér, ahogyan ezt eddig gondolták róla, tehát az élelmiszeripar alapanyagait ellátó ágazat helye, hanem természeti és társadalmi értékekkel is bíró összetett színtér. Ehhez igazodik a Nemzeti Vidékstratégia és az annak gyakorlati oldalát leképező Darányi Ignác Terv, amely nemcsak egy új pályázat-gyűjtemény, hanem a jogszabályi környezet megújítása és egy ügyfélbarát támogatási rendszer is. Az együttműködéseken alapuló, integrációs szemlélet fontosságát hangsúlyozta a területfejlesztési politikában Csizmadia Norbert, a Nemzetgazdasági Minisztérium Államtitkára is, aki geográfusként a területiség, a térségi sokszínűség szem előtt tartását különösen fontosnak tartja, akárcsak Szaló Péter, a BM helyettes államtitkára, aki az integrált városfejlesztés tapasztalatairól és a következő finanszírozási időszak új kihívásairól tartott előadást. A szakmai események ezt követően kerekasztal-beszélgetéssel folytatódtak.

A Szabó Gellért polgármester (egyben MNVH elnökségi tag) által vezetett szentkirályi barangolás alighanem minden résztvevő számára megragadó emlék marad. A másnapi „kiránduló napon”, amely során a résztvevők többek között ellátogattak a Szentkirályi Ásványvíz üzemébe és a Béni Farm tejelő tehenészetébe,

a házigazda vezetésével ugyanis sikerült megvalósítani a szakmai ismertetés és a szórakoztatás egységét.

A Területfejlesztők IX. Vikiendje azonban korántsem csak a főttebb említett szakmai rendezvényekről szólt. Elsődleges célja az volt, hogy egy kellemes hangulatú rendezvényen végre személyesen találkozzanak a vidék- és területfejlesztésben érdekelt különböző szereplők, akik kötetlen beszélgetések során cserélhetik ki nézeteiket a szakmáról, valamint számos új kapcsolatot létesíthetnek. Ez persze könnyebben ment Kiss Zoltán Venesz életműdíjas cukrász fagylaltjaival vagy például a Mizsei Vadrózsák néptáncgyűttes bemutatójával. Hogy a finom vacsorát, Frittmann János kiváló borait és a valóban oldott hangulatot ne is részletezzük...

Csuták Máté

ÚJ ERŐT adhat a halimbai fórum a hazai gyógynövénykultúrának

A hagyományos gyógymódok, gyógynövények évszázadok alatt felhalmozott gyakorlati tapasztalat eredményei, amelyekhez a modern gyógyászat is vissza-visszanyúl. Ennek a hagyománynak az életben tartását és felvirágoztatását tűzte ki célul a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat III. szakosztályának május 18-i, Halimbán tartott konferenciája.

A helyszínválasztás nem volt véletlen: a Veszprém megyei település gazdag hagyományokkal bír a gyógynövények felhasználása terén, az egykoron itt élt Szalai Miklós plébános tevékenysége nyomán indultak útjára a Halimbárium néven forgalmazott gyógyteakeverékek, tudását pedig a Halimbai füves könyv őrizte meg.

A „Népi gyógyászat – gyógynövény-ismereti örökségünk és az EU szabályok” című programon a résztvevők és az előadók gyakorlatilag az érintettek minden szintjét képviselték, a gyűjtőtől, a „füves embertől” kezdve a kutatón át a minisztériumi vezetőig. Ennek köszönhetően mindannyian megismerhették egymás szempontjait, problémáit, az előttük álló gyakorlati akadályokat abban, hogy hozzájáruljanak gyógynövénykincsünk feltáráshoz és felhasználásához.

Hazánk ugyanis rendkívül jó adottságokkal rendelkezik ezen a téren, mint elhangzott: Magyarország „gyógynövény-nagyhatalom”. Ez annak köszönhető,

hogy a Kárpát-medencében alakult ki Európa legkisebb önálló biográfiai régiója, így a hazai élővilág és gyógynövénykultúra is egyedi. A magyarországi fajok közül mintegy 250-430-at tekintenek gyógynövénynek vagy tulajdonítanak neki valamilyen jótékony egészségügyi hatást, ezek közül pedig nagyjából 110 forgalomképes.

A tudás sem hiányzott a történelem során ennek a páratlan kincsnek a felhasználásához: a kora újkortól kezdve herbáriumok, „füves könyvek”, gyűjtemények, külön kis kertek tanúskodnak arról, elődeink mennyire jól ismerték és hasznosították a gyógynövényeket. De később se maradt le Magyarország: 1904-ben például Kolozsváron hozták létre a világ első gyógynövény-kísérleti állomását, 1984-ben pedig az első kemotoxonómiai kertet Budakalászon.

Mára azonban megváltozott a helyzet. A rendszerváltás óta drasztikusan csökkent a begyűjtött gyógynövények mennyisége és kivitele is, helyét pedig az olcsóbb, nagyrészt Kínából származó termékek vették át. Pedig a gyógynövények segítségével a munkanélküliséggel küzdő területek foglalkoztatási problémái is orvosolhatóak lennének. Lelőhelyeik általában a leszakadás ellen küzdő területekhez közel találhatóak, gyűjtésük pedig különösen nagy lehetőséget jelent a hazai cigányság helyzetének javítására. Akár 16-18 ezer embernek is munkát lehetne adni, a termékek kivitele gazdasági, felhasználásuk pedig népegészségügyi hasznot is hajtana.

Ennek ellenére számos akadály hátráltatja ennek a lehetőségnek a kiaknázását. Az egyiket az európai uniós joganyag jelenti, amely

2004-ben megszüntette az addigi magyarországi szabályozást. A gyógynövénykészítményekre ma csak hosszas, bürokratikus eljárás után lehet ráírni, hogy milyen tulajdonságokkal bírnak, vagy pedig a táplálékkiegészítők polcra számúzik azokat, ahol a fogyasztó gyakorlatilag semmit nem tudhat meg arról, milyen hatása van a termékeknek, vagy hogy milyen készítményeket nem szabad együtt használni. De a minőség hiánya, az erős nemzetközi verseny miatti gazdaságossági problémák, a megszünt felvásárlási hálózat és a hazai társadalom nyugatiakhoz képest alacsony arányú gyógynövény-felhasználása is nehezíti az ágazat helyzetét.

A halimbai konferencia azonban azt mutatta, hogy tenni akaró emberekben és lelkesedésben nincs hiány. A több mint 80 összegyűlt résztvevő délután egy szakmai fórumon keresett közösen kitérési pontokat és megoldási a délelőtti előadásokon és az utánuk feltett kérdésekben felvetett problémákra. Megfogalmazták például, hogy a magyar gyógynövényekre vonatkozó ismeretek átadását hosszú távon szeretnék felterjeszteni a hazai Szellemi Kulturális Örökség listára, és ehhez az alapelveket is meghatározták. A jogi problémák felvázolása után konkrét javaslatokat is megfogalmaztak a döntéshozók felé, így például azt, hogy minőségvizsgálatra és a megfelelő képesítés előírására is szükség van, a jogalkotásban és a gyűjtésben érintettek közvetlen párbeszédével pedig megtették az első lépést afelé, hogy hazánk gyógynövénytermelése visszakaphassa méltó helyét és rangját.

Márton Balázs

Főoldal

BEMUTATKOZÁS

KIADVÁNYOK

MEDIAAJÁNLÓ

ELŐFIZETÉS

PARTNEREINK

Tisztelt Látogató!

Üdvözlöm honlapunkon, mint a VM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet (VM VKSZI) főigazgatója és a Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) által alapított tudományos lapok kiadója.

A VM döntése alapján 2012. január 1-jétől kilenc agrárszaklap kiadása került a VM VKSZI-hez. Arra törekszünk, hogy ezek a folyóiratok továbbra is az agrártudományok színvonalas fórumai legyenek és biztosítsák a tudományos műhelyekben, valamint a hazai és határon túli doktori iskolákban zajló kutatások eredményeinek közzétételét a szakmai közvélemény számára. Az említett lapcsalád mellett Intézetünk adja ki *A falu* című folyóiratot és a *Magyar Vidéki Mozaik* magazint is, amelyek főként a vidékfejlesztés aktuális kérdéseit és eseményeit mutatják be évszakonkénti megjelenéssel.

Intézetünk tevékenységében a vidékfejlesztés területén kiemelt jelentőségű az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) és a Darányi Ignác Terv kommunikációs feladatainak ellátása. Ebben jelentős szerepet kap különböző rendezvények, fórumok és továbbképzések szervezése és lebonyolítása. Igen fontos ezen felül, hogy a vidékfejlesztésben a LEADER helyi akciósoportokkal kapcsolatban folyamatos monitoring tevékenységet végzünk. Ennek eredménye reményeink szerint, hogy az akciósoportok munkája, valamint a vidékfejlesztés megítélése is javul országos és európai szinten egyaránt.

